

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Христина Лазарова Николова
Научна област 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, Научна специалност Икономика и управление (Икономика на транспорта)
Ръководител на катедра „Икономика на транспорта и енергетиката“ при УНСС

Относно: конкурс за доцент в професионално направление 3.8. *Икономика, по научна специалност Икономика и управление (Икономика на транспорта, воден и въздушен транспорт).*

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на секция „Регионална и секторна икономика“ към Института за икономически изследвания на Българска академия на науките в Държавен вестник, бр. 44/19.05.2023 г. Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед №365/18.07.2023 г. на Директора на ИИИ при БАН.

2. Информация за кандидата в конкурса

Документи за участие в конкурса са подадени само от един кандидат – гл. ас. д-р Петя Делчева Коралова - Ножарова. Тя е изследовател и член на научния състав на секция „Регионална и секторна икономика“ при ИИИ към БАН.

Петя Коралова е завършила ОКС „Бакалавър“ в специалност „Икономика на транспорта“ в УНСС през 2008 г., а през 2009 г. е защитила магистърска степен по същата специалност. В рамките на своето обучение в тази магистърска специалност тя е участвала в мобилност по програма ЕРАЗЪМ и се е обучавала един семестър в Университета за приложни науки ВФИ в гр. Виена, Австрия. През 2013 г. е защитила докторска дисертация по научна специалност Икономика и управление (Икономика на транспорта) с тема на дисертационен труд: „Възможности за повишаване ефективността на речните товарни превози“.

Тя е започнала кариерата си като експерт в отдел „Водачи и безопасност на движението“, към Дирекция „Пътни превозни средства и водачи“ в Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“ към Министерство на транспорта и съобщенията през 2008 г. През периода 2014 – 2019 г. е работила последователно като асистент и главен асистент към катедра „Икономика и счетоводство в транспорта“ при ВТУ „Тодор Каблешков“, като едновременно е била и експерт в отдел „Научна и международна дейност“ (2015 – 2018 г.) и заместник-ръководител на катедрата (през периода 01.09.2019 – 31.12.2019).

На 29.10.2020 г. след спечелен конкурс е назначена на длъжност „главен асистент“

към Институт за икономически изследвания при Българска академия на науките.

Кандидатката е участвала като ключов експерт в рамките на проект BG05M9OP001-1.128-0001 „Партньорство в дигитална среда” и е изпълнявала дейности по представяване правата и интересите на работниците и служителите към Конфедерация на независимите синдикати в България (КНСБ) през периода 2021 – 2022 г.

Тя е член на Комитета за наблюдение на Оперативна програма „Транспортна свързаност 2021 – 2027 г.“ в съответствие със Заповед № 29-00-12/27.02.2023 г. на Министерство на транспорта и съобщенията.

Познавам гл. ас. д-р Петя Коралова в рамките на нейното обучение последователно в образователно-квалификационни степени „Бакалавър“ и „Магистър“, както и като докторант към катедра „Икономика на транспорта“ в УНСС и имам наблюдения върху нейната работа, в която тя се изявявала като съвместен студент и докторант и компетентен специалист и изследовател в областта на икономиката на транспорта. Имам поглед и върху нейната работа като преподавател и участник в различни международни проекти на ВТУ „Тодор Каблешков“, където тя беше ценен научен кадър.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

На база на предоставената документация може да се направи извода, че кандидатурата на гл. ас. д-р Петя Делчева Коралова - Ножарова съответства напълно на задължителните условия за заемане на академичната длъжност „доцент“, съгласно в ЗРАСРБ (чл. 24), на минималните национални изисквания към научната дейност на кандидатите за заемане на академична длъжност „доцент“ съгласно приложение 1 към ППЗРАСРБ, както и на допълнителните изисквания на Правилника за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИИИ при БАН. Аргументите, потвърждаващи този извод включват следното:

- Защитена докторска дисертация на тема „Възможности за повишаване ефективността на речните товарни превози” – диплома за образователна и научна степен „доктор” № 87 от 26.04.2013 г. по научната специалност „Икономика и управление (Икономика на транспорта)“.
- Заемана академична длъжност „главен асистент” от 3 години и 6 месеца към катедра „Икономика и счетоводство в транспорта”, факултет „Транспортен мениджмънт” на ВТУ „Тодор Каблешков“ и 2 години и 11 месеца към ИИИ при БАН (общо 5 години и 5 месеца).
- За периода след заемането на научна длъжност „главен асистент“, кандидатката е публикувала *един* самостоятелен монографичен труд и *една книга* на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор".
- Количествените изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ са покрити от кандидатката – при минимален изискуем праг от 450 т. за заемане на длъжността във ИИИ на БАН, гл. ас. д-р Петя Делчева Коралова – Ножарова е

постигнала 607,5 т. Представила е за оценка общо 20 публикации (16,5 съгласно представени разделителни протоколи), както следва: 2 монографии; 2 студии (1 на английски език), от които 1 - в съавторство; 3 самостоятелни статии в специализирани научни списания в страната и 3 - в съавторство (вкл. 3 – на английски език), както и 7 самостоятелни доклада и 3 доклада в съавторство (вкл. 3 - на английски), представени на национални и международни научни форуми и конференции в страната. Взела е участие като експерт в 1 национален и 1 европейски научноизследователски и приложни проекти.

- От представените за участие в конкурса публикации 3 са реферирани и индексирани в световни бази данни с научна информация, вкл. една студия, една статия (под печат) и един доклад, реферирани и индексирани в базата данни Scopus.
- Справката за цитиранията на трудовете на кандидатката показва 18 цитирания в научни трудове у нас и в чужбина, от които: 4 цитирания в публикации в базата данни Scopus; 6 цитирания в монографии и колективни токове и 8 цитирания в нереперирани списания с научно рецензиране.

4. Обща характеристика на представените научни трудове/публикации

Кандидатката участва в конкурса с общо 20 публикации (16,5 съгласно разделителните протоколи за съавторство). В това число влизат: 2 самостоятелни монографии; 2 студии (1 в съавторство); 6 статии (3 от които в съавторство); 10 доклада (от които 3 – в съавторство), публикувани в рецензирани и/или индексирани сборници от международни научни конференции в страната, съответно 7 от публикациите са на английски език.

На основа на внимателния прочит на публикациите, могат да се очертаят следните основни направления на изследователската дейност на кандидатката:

1) Изследвания в областта на конкурентоспособността и ефективността на водния и въздушния транспорт. *Представените монографии* („Вътрешно-водният транспорт на България и мултимодалната транспортна мрежа - интегриране и перспективи за развитие“, издадена на основата на изследването от дисертационния труд на Петя Коралова и „Ефективни форми за защита на конкуренцията и регулиране на бизнес средата на морския транспорт в България“) са именно в тази област и са посветени на анализа и оценката на бизнес развитието, икономическите фактори и конкуренцията във водния транспорт (морски и вътрешно-воден). Освен това гл. ас. д-р Петя Коралова - Ножарова е посветила и още *седем* публикации на тази тема съответно: *една* студия, публикувана в научно издание, реферирано и индексирано в световноизвестни бази данни с научна информация (под номер 3.1 в списъка с публикации и резюмета на научните публикации); *две* статии в издания индексирани в други международни бази данни с научна информация (съответно под номера 6.1 и 6.3 в списъка с публикации и резюмета на научните публикации); и *четири* доклада (№ 8.3, 8.5, 8.6, 8.8)

2) Изследвания в областта на икономическата политика и устойчивото развитие на транспорта. В това направление кандидатката е представила интересни изследвания систематизирани в *един монографичен труд* (под № 1.1 в списъка с публикации и резюмета на научните публикации), а също и в *четири* статии в издания, индексирани в други международни бази данни с научна информация (№ 6.2, 6.4, 6.5 и 6.6) и 5 доклада (№8.2, 8.3, 8.4, 8.5 и 8.8), представени на национални и международни научни форуми. Основните резултати от изследванията по тази тема са насочени към разкриването на проблемите и решенията за постигане на целите на европейската и национална транспортна политика и устойчиво развитие на транспорта и за гарантиране на по-висока конкурентоспособност на транспортния сектор.

3). Изследвания, свързани с управлението на персонала в транспорта. Основните резултати от изследователските усилия на кандидатката в това направление са представени в *една* статия, публикувана в научно издание, реферирано и индексирано в световноизвестни бази данни с научна информация (№ 5.1); *една* студия, публикувана в издание, индексирано в други международни бази данни с научна информация (№ 4.1) и *два* доклада в сборници от научни конференции (№8.6 и 8.7). Акцентът в тези публикации е поставен върху изследването на проблемите и обосноваването на подходящи подходи и модели за ефективно управление на персонала в транспорта.

4) Изследване на състоянието, развитието и функционирането на икономиката и транспорта в България в условията на дигитализация и поемане на корпоративна социална отговорност. В това направление на научно-изследователска дейност на кандидатката могат да бъдат открити *една* студия (№4.1) и *една* статия (№6.1), публикувани в издания, индексирани в други международни бази данни с научна информация; *една* статия (№5.1) и *един* доклад в сборник (№7.1), публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация; и *един* доклад от национален научен форум (8.1). Всички те са посветени съответно на състоянието на икономиката и транспорта в България, както и на изследването на ключови фактори и зависимости в тяхното развитие в условията на дигитализация и поемане на корпоративна социална отговорност.

Представените *два* монографични труда за участие в конкурса представляват напълно завършени научни изследвания по актуални и оригинални теми, с постигнати значими научни резултати и с безспорни приноси моменти към областта на икономиката на транспорта.

Монографията „Ефективни форми за защита на конкуренцията и регулиране на бизнес средата на морския транспорт в България“, представена като хабилитационен труд е разработена въз основа на успешно защитен и приет от Научния съвет на Института за икономически изследвания при Българска академия на науките научноизследователски проект с протокол № 16 от 14.12.2022 г. Тя е в обем 179 страници, структурирани в увод, три глави и заключение и представя проучване на актуални въпроси, свързани с конкурентоспособността на морския транспорт в България. В нея въз основа на

сравнителен анализ и оценка на финансово-икономически и логистични показатели и на тенденциите в развитието на морския транспорт в държави-членки на ЕС от регионите на Черно, Балтийско и Адриатическо море, са изведени препоръки, свързани с прилагането на ефективни форми за защита на конкуренцията в морския транспорт. Направена е оценка на състоянието на бизнес средата, в която функционира този вид транспорт в страната, с цел да се идентифицират и оценят възможностите за повишаване на неговата конкурентоспособност през периода 2016-2021 г. Особено внимание е отделено на анализа на международния опит и са изведени основните препоръки, които насочват вниманието към необходимост от ревизиране на стратегическата рамка на морския транспорт в България; оценяване на степента на готовност на българския морски транспорт за постигане на климатична неутралност до 2050 г.; все по-дейно участие на страната в инициативи, като „Три морета“, „синя икономика“, цифровизация на претоварните и превозни процеси чрез приложение на блокчейн технологии, изкуствен интелект, добавена реалност, дигитални близнаци и др.

Монографичният труд със заглавие „Вътрешно-водният транспорт на България и мултимодалната транспортна мрежа - интегриране и перспективи за развитие“ е издаден на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. Той е в обем 108 страници, с класическа структура от увод, три глави и заключение и е посветен на актуална тема, свързана с необходимостта от осъществяване на устойчива превозна дейност по вътрешно-воден транспорт с цел постигане на целите на инициативите за ниско-въглеродна и кръгова икономика при комбиниране предимствата на отделните видове транспорт. Монографията представлява задълбочено изследване на възможностите за интегриране на националния речен транспорт към мултимодалната транспортна мрежа при използване на количествени и качествени методи на научни изследвания, вкл. анкетно проучване. В обобщение на постигнатите резултати от изследването са формулирани конкретни препоръки за използването и прилагането мерки, свързани с техническо обновяване на разполагаемите инфраструктурни съоръжения; приложение на инициативата „синхромодалност“; постигане на работно време на претоварните съоръжения в режим 24/7 и др.

Всички представени във връзка с конкурсната процедура публикации съответстват на професионалното направление и научната специалност, по която е обявен конкурс. Като качество и количество, те напълно покриват и дори надхвърлят националните минимални и допълнителните наукометрични изисквания на ИИИ на БАН за заемане на академичната длъжност „доцент“.

5. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Основните теоретични, методологични и приложни приноси на кандидатката са обективно формулирани в представената справка и може да се изрази съгласие с претенциите за тяхното наличие в представените публикации за участие в конкурса. Съответно тези приноси по наше мнение могат да бъдат обобщени по следния начин:

1) Научно - теоретични приноси – свързани с: (1) изведени са дефиниции и е изяснена спецификата на конкурентоспособността във водния транспорт и идентифициране на ефективните форми на конкуренция за подобряване на неговите пазарни позиции; (2) изведена е система от оценъчни показатели и инструментариум за оценка на връзката между финансовото състояние на пътническите въздушни оператори и степента на дигитализация на тяхната основна дейност чрез иконометричен модел; (3) дефиниран и апробиран е модел за оценка на възможностите за интегриране на вътрешноводния транспорт на България към мултимодалната транспортна мрежа на Европа; (4) чрез изследване на възможността за прилагане на концепцията за корпоративна социална отговорност в отделните видове транспорт (воден, въздушен, сухопътен) е идентифицирана и разработена теоретична матрица за приложение на концепцията в транспортния сектор.

2) Приноси с научно - методологичен характер - свързани са с: (1) разработена е методология за оценка и анализ на конкурентоспособността на морските пристанища в България въз основа на сравнителен анализ по държави-членки на ЕС базиран на експлоатационните особености, показателите за ефективност и производителност на морските портове; (2) дефинирана е система от индикатори и разработване на концепция за връзка между процеса на дигитализация на човешките ресурси при управление на инфраструктурни обекти в транспорта (с фокус върху воден и въздушен транспорт) и ефектите от пандемията от КОВИД-19; (3) предложен е инструментариум за оценка на възможностите и ограниченията за транспортния сектор в съответствие с приоритетите на Европейския зелен пакт и Националния план за възстановяване и устойчивост.

3) Приноси с практико - приложен характер – включват: (1) систематизирани са подходящите ефективни форми на конкуренция във водния транспорт; (2) идентифицирани и изяснявани са икономическия, екологичния и социалния елемент на корпоративната социална отговорност в съответствие със специфичните особености на отделните видове транспорт; (3) разработена е система от финансово-икономически и експлоатационни параметри на речните пристанища за оценка на тяхното текущо състояние и идентифициране на най-значимите пречки за интегриране на вътрешноводния транспорт в мултимодалната мрежа; (4) направени са предложения за конкретни мерки за ускоряване на процесите по цифровизация в транспортния сектор (въздушен транспорт).

6. Критични бележки и препоръки

По отношение на бъдещото академично развитие и израстване, бих препоръчала на гл. ас. д-р Петя Делчева Коралова – Ножарова да задълбочи научно-изследователската си работа в областта на изследване на икономическите ефекти от прилагането на съвременни иновативни подходи за осигуряване на устойчиво развитие на водния и въздушния транспорт, като направи обзор и анализ на по-широк кръг от съществуващи български и чуждестранни публикации по темата. Тя е посветила част от творчеството си на

въздействието на възможностите, предоставяни от дигитализацията, кръговата икономика и концепцията за поемане на корпоративна социална отговорност, но би могла да доразвие изследванията си това направление и да оцени връзката между резултатите от прилагането и на други подходи за подобряване и повишаване на качеството на транспортните услуги и за устойчиво развитие на транспорта и икономиката на страната като цяло.

Бих препоръчала, също така, публикуване и споделяне на резултатите от научните изследвания в по-широки международни научни форуми и реферирани и индексирани научни издания в чужбина, с цел утвърждаване на достиженията на българската икономическа и транспортна наука в световното изследователско пространство.

7. Заключение

Прегледът на научните публикации и изследователската работа на гл. ас. д-р Петя Делчева Коралова - Ножарова доказва, че нейната кандидатура напълно отговаря на нормативните изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент” съгласно чл. 24 от Задължителните условия по ЗРАСБР, Правилника за приложение на ЗРАСРБ и Правилника за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИИИ при БАН.

Публикациите на кандидатката определено съдържат необходимите теоретични, методологични и приложни приноси и представят значими научно-изследователски резултати.

До момента на изготвяне на рецензията не са постъпили сигнали за нарушени авторски права и не е установено наличие на съвпадения с научни трудове и публикации на други автори.

На основание на всичко изложено дотук, убедено давам своята положителна оценка на предложената кандидатура и предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да подкрепят избирането на гл. ас. д-р Петя Делчева Коралова - Ножарова на академичната длъжност „доцент” в Научна област 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, по научна специалност „Икономика на транспорта (воден и въздушен транспорт)” към секция „Регионална и секторна икономика“ при ИИИ на БАН.

15.09.2023 г.

гр. София

Подпис: